

EVOLUȚIA CONTINUĂ A METODOLOGIEI DE ANALIZĂ A IMPACTULUI REGLEMENTĂRILOR

Liubovi PRODAN-ȘESTACOVA

Universitatea de Stat din Moldova, 60 Alexe Mateevici, Chișinău, Republica Moldova

liubovi.prodan.sestacova@usm.md

ORCID iD: 0009-0007-3828-487X

The purpose of the article is to analyze the evolution of the legal and institutional framework of good governance and the role of Regulatory Impact Assessment (RIA) in the Republic of Moldova. The originality of the paper lies in its comparative approach to the different stages of RIA methodology development (2006–2024) and in highlighting new trends of integrating this tool into the democratic decision-making process.

The research methodology included comparative analysis of legal acts, synthesis of the specialized literature, and evaluation of the dynamics of good governance indicators at both international and national levels.

The results show that reforms, from the early stages of “regulatory guillotine” to the Government Decision No. 574/2024, have sought to enhance transparency, efficiency, and the quality of normative acts. However, the implementation of reforms still reveals persistent challenges, such as the formal character of some assessments, limited resources, and the need to strengthen institutional capacities.

The conclusions emphasize that RIA should not be regarded merely as a technical tool but as a fundamental mechanism for substantiating public decisions, directly contributing to strengthening good governance principles and sustainable development.

Originality: The article provides a valuable analytical framework for understanding the relationship between regulatory quality, good governance, and socio-economic performance.

Keywords: good governance, regulatory impact assessment, transparency, efficiency, public policies, Republic of Moldova.

JEL Classifications: H83, K23, O43

INTRODUCERE

Actualmente, în viața de zi cu zi, în media, în discursuri politice deseori întâlnim sintagma „buna guvernare”, deși în literatura de specialitate nu găsim o definiție unică și cuprinzătoare a acestui concept. Termenul este folosit cu o mare flexibilitate, ceea ce reprezintă atât un avantaj, cât și o sursă de dificultăți în aplicarea practică. În funcție de context și scopul urmărit, buna guvernare poate include respectarea integrală a drepturilor omului, garantarea supremației legii, participarea activă și eficientă, colaborarea între diferiți actori, un sector public eficient și responsabil, legitimitatea, accesul la informații, educație și cunoștințe, delegarea puterii politice către cetățeni, echitatea, dezvoltarea durabilă, precum și valorile și atitudinile care încurajează responsabilitatea, solidaritatea și toleranța (Șaptefrați, 2015).

Astfel, în ultimele decenii mai mulți cercetători au încercat să contureze conceptul de bună guvernare și elementele componente ale acestuia.

De exemplu, experții români, în urma realizării unor proiecte în domeniu calității guvernării, definesc o bună guvernare ca una care:

- se întemeiază pe **respectarea legii** și aplicarea corectă a regulamentelor;
- implică **asumarea responsabilității** față de membrii comunității;
- încurajează **implicarea cetățenilor** în buna funcționare a instituțiilor publice;
- asigură **tratamentul echitabil** al tuturor părților interesate în procesul de elaborare a politicilor și luarea deciziilor publice;
- promovează **transparența**;
- garantează **integritatea** reprezentanților administrației publice;
- furnizează servicii publice într-un mod **eficient** (Bularda & Chioveanu, 2007).

Într-un studiu al experților Băncii Mondiale (*Kaufmann D., Kraay A., Mastruzzi M.*) pe lângă principiile de bună guvernare a fost elaborat *un set de indicatori pentru evaluarea calității actului de guvernare*, monitorizând dinamica acestor indicatori în diverse țări ale lumii, începând cu anul 1996. Cercetarea realizată este esențială în analiza conceptului de bună guvernare. Cercetătorii au dezvoltat o serie de indicatori pentru măsurarea diferitelor aspecte ale bunei guvernări, care sunt folosiți frecvent în cercetările economice și politice. Studiul lor se bazează pe faptul că buna guvernare are multiple dimensiuni, care trebuie măsurate și analizate separat pentru a înțelege mai bine cum influențează dezvoltarea economică și socială.

În cercetările lor, Kaufmann și echipa sa au demonstrat că există o corelație puternică între calitatea guvernării și performanțele economice ale unei țări. Țările cu scoruri mai mari la indicatorii bunei guvernări au tendința de a înregistra o creștere economică mai rapidă și o dezvoltare socială mai echilibrată. Aceasta sugerează că un guvern eficient, transparent și responsabil joacă un rol esențial în stimularea dezvoltării economice. Aceste studii și indicatori sunt acum larg utilizați de către organizații internaționale, guverne și cercetători pentru a analiza progresele în domeniul guvernării și pentru a propune soluții de îmbunătățire a guvernantei în diverse colțuri ale lumii. Indicatorii bunei guvernări sunt acum parte integrantă a evaluărilor economice și politice ale Băncii Mondiale și ale altor organizații internaționale (Kaufmann et al., 2005).

Worldwide Governance Indicators (WGI) este un set de indicatori dezvoltați de Banca Mondială, care măsoară calitatea guvernării în 200 de țări și teritorii, acoperind o perioadă de mai mulți ani. Metodologia WGI, folosită pentru a evalua buna guvernare, se bazează pe un ansamblu larg de date și surse, inclusiv expertize din partea unor organizații internaționale, ale sectorului privat și ale unor grupuri de cercetători independenți. Dinamica indicatorilor bunei guvernări pentru Republica Moldova arată o creștere stabilă în privința calității actelor regulatorii, însă referitor la eficiența guvernării, a statului de drept, responsabilității guvernamentale dinamica este instabilă. Cea mai negativă dinamică se atestă la indicatorul stabilității politice (World Bank, 2025).

În acest context, subliniem că *calitatea reglementărilor* este un indicator direct al calității guvernării recunoscut la nivel mondial. Acest indicator măsoară capacitatea guvernelor de a crea și implementa reglementări care sunt eficiente, transparente și care nu generează bariere administrative pentru dezvoltarea economică. Măsoară și predictibilitatea reglementărilor economice, care sunt esențiale pentru stimularea investițiilor și a unui mediu de afaceri sustenabil.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Metodologia aplicată în elaborarea articolului s-a bazat pe realizarea analizei comparative a actelor normative, care în diferite perioade (2006-2018, 2019- 2024, 2024 până în prezent) au stabilit cerințe metodologice față de elaborarea analizei de impact regulatoriu, care însoțea proiecte de acte normative. În procesul de elaborare a articolului au fost, de asemenea, utilizate metode ca analiza, sinteza și observația dinamicii schimbărilor cadrului normativ, care asigură calitatea procesului decizional în sectorul public.

REZULTATE OBTINUTE ȘI DISCUȚII

În vederea îmbunătățirii calității reglementărilor, în Republica Moldova au fost implementate o serie de reforme, numite *Ghilotina I, II și II+*. Procesul de reforme a demarat prin adoptarea reglementărilor care stabileau principiile de bază în reglementarea activității antreprenoriale (Legea nr. 235-XVI, 2006) și creau condiții pentru revizuirea și optimizarea cadrului normativ de reglementare a activității antreprenoriale (Legea nr. 424-XV, 2004). Acțiunile din cadrul reformelor s-au axat pe:

- consolidarea capacităților de planificare strategică, analiză, monitorizare și evaluare a politicilor la nivel național;
- crearea cadrului instituțional responsabil pentru analiza, monitorizarea și evaluarea politicilor din cadrul organelor centrale de specialitate ale administrației publice;

- diminuarea gradului de dependență a întreprinderilor față de reglementarea administrativă, precum și reducerea cheltuielilor suportate de către mediul de afaceri (simplificarea procedurilor de inițiere / înregistrare, desfășurare și lichidare a unei afaceri, reducerea numărului de controale din partea statului, raționalizarea serviciilor contra plată acordate de autoritățile publice, optimizarea procedurilor și politicilor fiscale ș.a.);

- revizuirea necesității și modalității de solicitare și eliberare a actelor permissive;

- stabilirea principiilor de bază de reglementare a activității de întreprinzător (Prodan-Șestacova, 2019).

În scopul transunerii principiului de *analiză a impactului de reglementare (AIR)*, stabilit prin Legea nr. 235-XVI din 2006, începând cu 01.01.2008 procedura AIR devine obligatorie pentru acele proiecte de acte normative dezvoltate de administrațiile publice centrale și/sau locale care au ca scop direct reglementarea activității de întreprinzător sau indirect influențează această activitate. Hotărârea Guvernului nr.1230 din 24.10.2006 (actualmente abrogată) stabilea cerințele metodologice, standardele de calitate pentru actele normative, tipurile evaluării impactului de reglementare și etapele procesului de elaborare a analizei impactului (Guvernul Republicii Moldova, 2006).

Cadrul strategic de reforme a cadrului de reglementare de stat a activității de întreprinzător în acea perioadă se baza pe ipoteza că *reglementările de înaltă calitate reprezintă o premisă esențială pentru dezvoltarea sectorului privat și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii*. Însă, în primii ani de reformă nu s-a reușit să se modifice, în esență, procesul decizional realizat în vederea analizei ex-ante a intervențiilor publice, deoarece procesul AIR purta, mai degrabă un caracter formal, iar calitatea documentelor AIR era, pe alocuri, insuficientă, *evaluările având un grad ridicat de generalitate*. (Prodan-Șestacova, 2013).

În vederea îmbunătățirii procesului de evaluare a impactului reglementărilor și oferirii funcționarilor publici responsabili de acest proces a unui instrumentar metodologic optim, a fost elaborată *Metodologie de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative*, aprobată prin Hotărârea Guvernului 23 din 18.01.2019 (actualmente abrogată). Această metodologie conținea o serie de elemente noi, care țin să sporească calitatea documentelor AIR, prin formularea standardelor (cerințelor) față de calitatea acestora (fundamentarea analizei, trasabilitatea și veridicitatea informației utilizate, prioritatea datelor cuantificate, forma standardizată de expunere, coerența expunerii, proporționalitatea analizei și scontarea impactului) (Guvernul Republicii Moldova, 2019).

Totodată, se lărgeste sfera de aplicare a analizei impactului de reglementare în sectorul public, prin includerea în această sferă nu doar a proiectele de acte normative de reglementare a activității de întreprinzător, ci și proiectelor de acte normative care conțin reglementări cu impact asupra bugetului public național sau a unor componente din cadrul acestuia, precum și proiectele de acte normative care prevăd reorganizări și reforme structurale ori instituționale ale autorităților sau ale instituțiilor publice. Metodologia prevedea că actul de analiză a impactului să însoțească *în mod obligatoriu* proiectele de acte normative pe întreg parcursul circulației lor, până la aprobarea sau adoptarea finală de către autoritatea responsabilă, prevederea ce vine să combată practicile de ocolire a procedurii AIR și de către unii autori ai proiectelor de acte normative. Conform datelor Grupului de Lucru al Comisiei de Stat pentru reglementarea activității de întreprinzător, în perioada până la aprobarea Hotărârii Guvernului 23 din 18.01.2019, circa 2/3 de proiecte de acte normative și legislative care reglementează activitatea de întreprinzător aprobate/adoptate de Guvern și Parlament (inclusiv și actele normative aprobate de autoritățile publice centrale sau autoritățile publice care nu se subordonează Guvernului) și publicate în Monitorul Oficial *nu au fost analizate și avizate* de către Grupul de Lucru (Prodan-Șestacova, 2017).

Încă o deosebire substanțială, care modifică la acea etapă modalitatea de realizare a analizei impactului, a fost includerea în formularul tipizat al analizei *a tabelului pentru identificarea impacturilor*, ce conține categorii de impact și punctajul atribuit. Modalitatea de completare a tabelului se rezuma la completarea cu punctajul de la -3 la +3, în drept cu fiecare categorie de impact, pentru fiecare opțiune analizată, unde variația negativă reprezenta costurile reglementării, iar variația

pozitivă - beneficiile. Autorii analizei urmau să atribuie punctajul în corespundere cu intensitatea impactului (1 – minor, 2 – mediu, 3 – major) în comparație cu opțiunea de neinterventie.

În viziunea autoarei prezentului articol, din perspectiva metodologică, acest tabel pentru identificarea impacturilor a adus o plus-valoare pentru autorii analizei, specificând cele mai des produse categorii de impact (ce rezultă urmare a diferitor tipuri de intervenții publice), astfel ușurând munca acestora în previziunea impacturilor. Însă, modalitatea de completare în baza punctajului atribuit, pare să reducă din obiectivitatea exercițiului de analiză și să elimine exercițiul de cuantificare propriu-zică (în mărimi naturale, sau în resurse financiare) a impactului produs.

În ceea ce privește cadrul instituțional, componenta de monitorizare a implementării, realizării legislației privind AIR trece din subordinea Ministerului Economiei către Cancelaria de Stat, fiind asistată în continuare, ca și la etapa precedentă, de echipa de experți ai Secretariatului de Evaluare a Impactului de Reglementare (SEIR).

Ulterior, pe 21.03.2024 Parlamentul Republicii Moldova a operat un șir de modificări la Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, care au avut printre obiective revizuirea procesului de documentare, analiză și fundamentare a proiectelor de acte normative, inclusiv prin reconceptualizarea notei informative, perfecționarea mecanismelor de avizare și expertizare a proiectelor, inclusiv avizarea proiectelor cu impact asupra activității antreprenoriale.

În legătură cu aceste intervenții legislative, prin care a fost revizuit și conceptul AIR s-a stabilit că rezultatele acestei analize, inclusiv eventualele impacturi (financiar, economic, administrativ, social, de mediu și alte tipuri) vor fi reflectate direct în nota de fundamentare, care va fi supusă avizării concomitent cu proiectul actului normativ, în mod special în cazul proiectelor ce reglementează activitatea antreprenorială, se impune ajustarea modalității de realizare AIR a inițiativei de elaborare a actului normativ, conform cerințelor de conținut al notei de fundamentare prevăzute în Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative (Legea nr. 100, 2017).

Urmare modificărilor operate în cadrul normativ, autoritățile decid privind abrogarea Hotărârii Guvernului nr.23 din 18.01.2019 și înlocuirea acesteia cu Hotărârea Guvernului nr.574 din 21.08.2024 cu privire la Metodologia de analiză a impactului de reglementare. Conform acesteia, AIR rămâne în vigoare ca proces, însă dispare ca documentul adițional (act/raport) și devine parte componentă a notei de fundamentare, formularul căreia este aprobat prin anexa 1 la Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative (Guvernul Republicii Moldova, 2024).

Având la bază, în mare parte, prevederile Metodologiei aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 23/2019, au fost introduse o serie de schimbări substanțiale.

În ceea ce privește *cadrul instituțional* al AIR, Hotărârea Guvernului nr.574 prevede atribuirea responsabilității de monitorizare a procesului de efectuare a AIR și de asigurarea calității acesteia, înainte de inițierea procesului de avizare, Secretarilor generali ai ministerelor. Conform autorilor noii Metodologii, avizele ministerelor vor permite Cancelariei de Stat să constate dacă analiza impacturilor a fost examinată suficient.

În privința *domeniilor de aplicare* a AIR, modificările în conformitate cu noile prevederi ale Legii nr.100/2017, presupun scutirea de la analiza impactului în cazul:

- 1) proiectelor documentelor de politici și de planificare;
- 2) proiectelor privind încheierea, suspendarea, denunțarea sau stingerea tratatelor internaționale;
- 3) proiectelor privind aprobarea bugetului de stat, a bugetului asigurărilor sociale de stat, a fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală și proiectele de modificare a acestora, precum și pentru rapoartele privind executarea acestor bugete.

La capitolul *standardelor de calitate*, din cele 7 standarde, stabilite de Hotărârea Guvernului nr.23 din 2019, în noua versiune a metodologiei au fost preluate doar 6. În textul nou al metodologiei nu a fost inclus standardul „scontarea impactului”, care presupunea aplicarea de către autorii AIR a procesul scontării pentru impacturile cuantificate și distribuite în timp, prin care valoarea viitoare a costurilor și beneficiilor este redusă la valoarea actuală (or, calcularea indicatorului VAN – Valoare Actualizată Netă, cu ajutorul coeficientului de discountare). În noua versiune a metodologiei, însă, se

introduce un nou tabel obligatoriu (fișa financiară), în care se reflectă suma estimărilor impactului financiar pentru anul curent al elaborării proiectului de act normative și următorii 3 ani, conform Cadrelor bugetar pe termen mediu aprobat.

Considerăm, că această modificare substituie doar parțial cerința (standardul) scontării impactului, și diminuează relevanța metodologiei de evaluare a impactului, deoarece:

a) suma estimărilor impactului financiar este reflectată în valori nominale și nu este redusă la valoarea actuală netă;

b) inițial, scontarea impactului se referea la toate fluxurile monetare aferente diferitor tipuri de impact (economic, financiar, administrativ), ci nu doar la impactul asupra bugetului de stat.

Cele mai multe modificări s-au realizat, în privința *compartimentelor / subcompartimentelor* tradiționale ale AIR: analiza problemei, stabilirea obiectivelor, formularea opțiunilor de intervenție, analiza impactului opțiunilor, consultarea, monitorizarea și evaluarea. Din aceste modificări, care au îmbunătățit semnificativ noua metodologie de analiză a impactului, ținem să menționăm:

1) includerea în evaluarea impactului a componentei de analiză detaliată a părților interesate (stakeholderilor);

2) clasificarea costurilor de conformare pentru sectorul privat în: costuri sub formă de plăți, costuri de conformare substanțiale, costuri de conformare administrative;

3) specificarea particularităților analizei impactului în cazul actelor normative cu relevanță UE. Pentru dispozițiile reglementate explicit în actul juridic al Uniunii Europene, nu este necesară:

- justificarea oportunității și necesității intervenției statului;

- analiza detaliată a raționamentului sau a cauzelor care au stat la baza elaborării și adoptării normelor europene.

În aceste cazuri, este suficientă o prezentare succintă a problemelor identificate în analiza de impact realizată de instituțiile UE și/sau a celor menționate în preambulul actului european. Pentru actele normative cu relevanță europeană, informațiile pot fi prezentate într-un format simplificat. În acest caz, nu este necesară analiza unor opțiuni alternative. Însă, în cazul directivelor, pot fi avute în vedere, ca opțiuni alternative, diverse măsuri tranzitorii, termene de intrare în vigoare și/sau soluții și mecanisme de implementare, atunci când legislația europeană nu prevede în mod explicit aceste mecanisme, iar ele trebuie identificate și dezvoltate la nivel național. Totodată, este obligatorie evaluarea situației naționale actuale în raport cu categoriile de persoane, fenomenele sociale și procesele economice vizate de reglementarea europeană, astfel încât, pe baza unor informații relevante, să poată fi determinat gradul de pregătire și nivelul de conformare la cerințele legislației UE care urmează să fie transpuse.

4) includerea obligativității de analiză a impactului reglementărilor asupra sectorului întreprinderilor mici și mijlocii (IMM), care, fiind aplicată ar putea determina pe cât de disproporționat ar putea fi afectate diferite tipuri de IMM-uri, inclusiv în comparație cu întreprinderile mari;

5) includerea analizei impactului de reglementare asupra concurenței, care vine să identifice, dacă intervenția ar putea să aibă efecte asupra limitării numărului sau a categoriilor de întreprinderi, capacității și motivației întreprinderilor de a concura, limitării alegerii și a informației disponibile pentru clienți;

6) integrarea dimensiunii de gen în analiza impactului, care presupune evaluarea efectelor majore asupra echității și egalității de gen, evidențiind modul în care noile reglementări pot influența diferit femeile, bărbații și minoritățile de gen;

7) considerarea protecției datelor cu caracter personal în analiza impactului, care implică descrierea efectelor generate de opțiunea preferată sau de alternativele propuse, în special în cazul prevederilor care modifică sau implementează cadrul normativ existent privind protecția datelor personale (Guvernul Republicii Moldova, 2024).

Astfel, dincolo de faptul, că au avut loc o serie de îmbunătățiri ai cadrului legal ce reglementează analiza impactului, aceasta rămâne a fi o sarcină provocatoare care stă în fața funcționarilor publici și a experților, un proces complex care implică multidisciplinaritate, combinarea metodelor și tehnicilor, resurse materiale, umane și de timp, roluri multiple ale evaluatorilor ș.a.

CONCLUZII

Conceptul de *bună guvernare* s-a impus treptat în discursul public, devenind un reper esențial în formularea și evaluarea politicilor publice. Deși lipsit de o definiție unică și universal acceptată, acest concept integrează un set complex de principii – de la respectarea legii, transparență și responsabilitate, echitate și eficiență – care conturează calitatea actului de guvernare într-o societate democratică.

Reformele inițiate în Republica Moldova, pentru îmbunătățirea calității reglementărilor, în special prin dezvoltarea cadrului de analiză a impactului de reglementare, reflectă eforturile constante de a institui un sistem guvernamental mai transparent, eficient și orientat către cetățean. Evoluțiile recente, marcate de adoptarea Hotărârii Guvernului nr.574/2024 și revizuirea Legii nr.100/2017, demonstrează angajamentul autorităților de a adapta metodologia AIR la noile cerințe ale bunei guvernări, extinzând aria de aplicare, consolidând responsabilitățile instituționale și rafinând standardele de calitate.

Cu toate acestea, rămâne clar că implementarea eficientă a acestor reforme presupune nu doar actualizarea cadrului legal, ci și dezvoltarea continuă a capacităților administrative, asigurarea resurselor necesare, implicarea părților interesate și promovarea unei culturi a evaluării riguroase. În acest sens, analiza impactului de reglementare nu trebuie privită ca un simplu instrument tehnic, ci ca o componentă fundamentală a procesului decizional democratic, capabilă să contribuie direct la creșterea calității guvernării și, implicit, la dezvoltarea sustenabilă a societății.

REFERINȚE

1. Bularda D. C., Chioveanu P. *Buna guvernare la români*. București, 2007, 42 p.
2. Kaufmann D., Kraay A., Mastruzzi M. *Governance Matters IV: New Data, New Challenges*. The World Bank, May 2005.
3. Legea nr. 424-XV din 16.12.2004 privind revizuirea și optimizarea cadrului normativ de reglementare a activității de întreprinzător. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-4 din 01.01.2005.
4. Legea nr. 235-XVI din 20.07.2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-130 din 11.08.2006.
5. Legea nr.100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative. Monitorul Oficial Nr. 7-17 din 12.01.2018 cu modificările ulterioare.
6. Nota informativă la proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea Metodologiei de analiză a impactului de reglementare, disponibilă pe <https://particip.gov.md/index.php/ru/document/stages/proiectul-de-hotarare-a-guvernului-cu-privire-la-aprobarea-metodologiei-deanaliza-a-impactului-de-reglementare/12327>
7. Metodologia de analiză a impactului de reglementare și de monitorizare a eficienței actului de reglementare, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1230 din 24.10.2006 (abrogată). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 170-173 din 03.11.2006.
8. Metodologia de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative, aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 23 din 18.01.2019 (abrogată), În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 22-23 din 19.01.2019.
9. Metodologia de analiză a impactului de reglementare, aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 574 din 21.08.2024, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.367-369 din 23.08.2024.
10. Prodan-Șestacova L. *Analiză cantitativă și calitativă a documentelor de evaluare a impactului de reglementare elaborate de autoritățile publice în Republica Moldova*. Conferința internațională științifico-practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ed. A VIII-a, 17-18 octombrie 2013, INCE, 2013, pp.245-253
11. Prodan-Șestacova L. *Evoluția cadrului legal și instituțional al evaluării ex-ante a impactului reglementărilor*. În: „Administrarea publică”, nr. 4, 2019, Chișinău: AAP, 2019, pp.79-89
12. Prodan-Șestacova L. *Perfecționarea metodelor de evaluare a impactului de reglementare a activității antreprenoriale. Teza de doctorat*. Chișinău: UTM, 2017. Disponibilă pe <http://www.cnaa.md/thesis/51644/>
13. Șaptefrați T. *Buna guvernare: caracteristici, dimensiuni și metode de guvernare*. În: Administrare publică, nr.3 (87) / 2015. Chișinău: AAP, 2015, pp.21-27.
14. <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators/interactive-data-access> (accesat pe 08.05.2025)